

Snježana Kordić

Rec.: **Milorad Radovanović**, *Spisi iz kontekstualne lingvistike*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci & Novi Sad 1997, ss. 269.

Sedam godina nakon objavljivanja knjige Milorada Radovanovića *Spisi iz sintakse i semantike* izašla je kod istog izdavača njegova nova knjiga pod naslovom *Spisi iz kontekstualne lingvistike*. Dok je prethodna knjiga već samim naslovom isticala nužnost povezivanja sintakse sa semantikom, u novoj knjizi je autor otišao dalje, zalažući se, kako sam naslov pokazuje, za združivanje cjelokupne lingvistike s drugim susjednim oblastima znanja. Takva *kontekstualna lingvistika* ima svoje izvore i u shvaćanju Bronislava Malinovskog da će lingvistika budućnosti, pogotovo što se tiče opisa značenja riječi, postati znanost o jeziku u kontekstu kulture. Širina konteksta lingvistike kako je M. Radovanović shvaća vidljiva je već u predgovoru, gdje autor navodi da su njegov pristup odredile i spoznaje iz teorijske fizike, date npr. u knjizi Nielsa Bohra *Atomska fizika i ljudsko znanje*, kao i spoznaje iz filozofije znanosti, npr. u knjizi Florisa Cohena *Znanstvena revolucija*.

Sama knjiga sastoji se iz tri dijela. Prvi dio *Planiranje jezika i Jezična politika* (17-76 str.) započinje tekstem o odnosu lingvistike i sociolingvistike - u opisivanju tog odnosa M. Radovanović se već potvrdio kao okušani autor svojim knjigama *Uvod u lingvistiku*, *Opšta lingvistika*, *Sociolingvistika*. Odnos lingvistike i sociolingvistike prikazuje se prvo općenito, a zatim u okviru jugoslavenske lingvistike XX. stoljeća. Istom okviru posvećeno je još nekoliko tekstova o planiranju jezika i lingvističkoj teoriji. Nakon toga slijede tekstovi o promjenama koje se sada, na kraju stoljeća, mogu konstatirati u jeziku. Jedan dio njih autor obuhvaća terminom *balkanizacija*: npr. usitnjavanje i umnožavanje broja južnoslavenskih standardnih jezika, nestajanje tonskih i kvantitativnih kontrasta u akcenatskom sistemu, reduciranje adjektivnih i numeričkih deklinacija, učestalo korištenje surogata članskih morfema, nagomilavanje prijedloga, progresija upotrebe konstrukcije *da* + prezent umjesto infinitiva. Drugi dio promjena obuhvaćen je terminom *evropeizacija*: npr. preplavljenost leksikona internacionalizmima i anglicizmima, umnažanje i osložnjavanje vokalskih i konsonantskih grupa u fonologiji pod utjecajem stranih riječi, dinamičan razvoj nekih specijalnih funkcionalnih stilova, procesi nominalizacije iskaza i dekomponiranja predikata, zamjenjivanje ruralnih govora urbanima.

Drugi dio knjige, pod naslovom *Filologija, Retorika i Lingvistika* (79-142 str.), prvo se bavi odnosom filologije i lingvistike, a zatim retorikom. Unutar dijela o retorici autor govori o poznatom pitanju *kako djelovati riječima*, o direktivnoj funkciji jezika te o verbalnim i neverbalnim sredstvima koja se koriste u retorici. Pri opisu neverbalnih sredstava posebnu pažnju poklanja gestama, preuzimajući za njihovu tipologiju rješenje Wilhelma Wundta. Tako

daje primjere za a) *demonstrativne geste*, npr. upućivanje prstom na neku osobu, predmet ili pravac, b) *imitativne geste*, npr. ukazivanje pokretom na želju da se nešto popije ili da se šuti, c) *konotativne geste*, npr. upućivanje na apstraktne sadržaje poput ljutnje, nedoumice, d) *simboličke geste*, kod kojih se radi o konvencionalnim, normiranim radnjama poput potvrđivanja odnosno odricanja klimanjem odnosno odmahivanjem glavom u određenoj kulturi. Autor, nadalje, detaljnije govori o teoriji govornih činova.

Treći dio *Knjige i Lingvistika* (145-244 str.) sadrži recenzije o raznim knjigama iz povijesti književnog jezika, iz sintakse (posebno je vrijedna kritička recenzija *Sintakse* Radoslava Katičića, str. 154-167), o genitivu, o knjigama iz zagrebačke biblioteke SOL, o povijesti, kulturi i duhovnom svijetu Južnih Slavena, o varijaciji u jeziku, o Praškoj školi i o mnogim drugim temama. Autor ističe da recenzije općenito smatra vrlo važnim tekstovima jer se pomoću njih definira odnos prema lektiri, prema knjigama i prenosi široj javnosti. U njima se vidi ne samo nekoliko žanrova i tema, nego i način prodiranja svjetskih lingvističkih tokova u određenu sredinu te snalaženje autora u njima. Oni, osim toga, prikazuju i neke specifične domaće jezične teme u vremenu njihovog intenzivnog previranja. Osim recenzija, treći dio knjige sadrži i predgovor za jednu još nenapisanu knjigu *Predavanja iz opće lingvistike*, koju autor namjerava napraviti za fakultetsku nastavu. Priložen je i plan triju tomova te knjige s popisom poglavlja: prvi tom ima naslov *Doba jezika i nauke o jeziku*, drugi tom *Doba strukturalne i kontekstualne nauke*, a treći *Doba kognitivne nauke*.

Knjiga *Spisi iz kontekstualne lingvistike* sadrži i jedan *Dodatak* (247-267 str.), koji se sastoji od teksta *Jedna nezavršena Bibliografija* i teksta *Sklonost sklanjanju: Jedna nezavršena Biografija*. Jedna tećina tekstova u knjizi se objavljuje prvi put. Kao što se iz prikazanih tekstova vidi, ovi *Spisi* Milorada Radovanovića su naspram prethodnih *Spisa iz sintakse i semantike* mnogo nekoherentnije sastavljeni. Namijenjeni su studentima, ali i lingvistima, a mogu pružiti zanimljivo štivo i drugima koji se zanimaju za teme iz lingvistike i njoj susjednih oblasti znanja jer autor se usprkos heterogenosti knjige u njoj opet potvrđuje kao prilično suptilan mislilac i pisac.